

Gjør fattigdom til historie

Taler

Hilde Frafjord Johnsen

Dato

15 august 2005

Sted

Universitetet i Stavanger

Omstendigheter

Gjesteforelesning

1 Kjære alle sammen,

Solidaritet over landegrenser har lenge hatt godt rotfeste her i Norge. I det siste har internasjonal solidaritet fått oppsving som tema, både hos toppolitikere, i media og blant folk flest. Enten det er verdens mektigste ledere samlet til G8-møte, eller verdenskjente artister som mobiliserer til Live8-konsserter. Temaet er det samme: å gjøre fattigdommen til historie. - To Make Poverty History. Derfor står jeg her i dag.

10 Ekstrem fattigdom er vår tids største utfordring. Jeg står her fordi jeg er overbevist om at vi er den første generasjonen som virkelig kan gjøre slutt på denne fattigdommen.

Vi har kunnskapen. Vi har ressursene.

15

Derfor finnes det ingen unnskyldning.

Vi kan vinne kampen mot fattigdom!

20 En bevegelse er under oppseiling over hele verden, en bevegelse som kan bringe nye muligheter, kanskje mer enn noengang. Dere kjenner sikkert til markeringene og kampanjene. Live 8 konsertene og kampanjen Make Poverty History, som er en del av Global Call to Action Against Poverty. Disse står bak hvite bånd-aksjonen. Hvite bånd ser jeg også her i salen. Bevegelsen er også kommet hit, til Norge og til Stavanger. Og det er bra!

25

Kravene er kort fortalt: - Mer rettferdig handel. - Sletting av u-landsgjeld. - Og

mer og bedre bistand.

30

Dette er krav som er helt i tråd med det jeg - og vi - står for. Denne politikken fikk regjeringen støtte for i Stortinget ved behandlingen av Stortingsmeldingen "Felles kamp mot fattigdom". Vi kaller den gjerne bare "utviklingsmeldingen".

Der presenterte vi hvordan Norge skal bidra til å gjøre slutt på den ekstreme
35 fattigdommen. Der presenterte vi hvordan Norge skal bidra mest mulig effektivt til å nå FNs tusenårsmål. - Disse 8 målene som alle på forskjellige måter handler om hvordan fattigdomsbekjempelse skal oppnås innen 2015.

Målene er: Å halvere ekstrem fattigdom og sult innen 2015, sikre utdanning for
40 absolutt alle, sikre jenters rettigheter, sørge for at flere barn gjennom helsetjenester får sjansen til å overleve 5-årsdagen sin og at flere mødre overlever fødselen. Vi skal snu og slå tilbake hiv/aidsepidemien, og sikre rent drikke vann til den milliarder av mennesker som fremdeles ikke har det.

45 Og så har vi det åttende målet hvor særlig vi i de rike landene har forpliktet oss til å sørge for et globalt partnerskap for utvikling. Det må til for å nå disse målene. Et partnerskap der vi gir mer i bistand, der vi gjør mer for å få slettet uhåndterlige gjeldsbyrder og der vi gjør mer for å sikre et rettferdig internasjonalt regelverk for handel.

50

Dette er altså utfordringen. Og vi har bare 10 år igjen. Det er på høy tid å la handling følge ordene. 10 år, det er knapt to Stortingsperioder - eller to stortingsvalg - her hjemme. Mitt håp - og utviklingsmeldingens ambisjon - er å bidra til et Norge som stiller opp - på varig basis for utviklingslandenes og de
55 fattiges interesser. Uansett politiske vinder. Norge har lenge stått i fremste rekke internasjonalt for kampen mot fattigdom. Og der hører vi hjemme. Aldri før har vi vært så rike. Aldri før har vi hatt større sjanse til å kunne bidra. Desto mer forventes det av oss. Da må vi levere.

60 Det unike med tusenårsmålene er at disse ikke bare står som løfter fra et FN-toppmøte. Viktige institusjoner som Verdensbanken, Valutafondet (IMF) og Verdens Handelsorganisasjon (WTO) har stilt seg bak målene. Tusenårsmålene sikrer global enighet om en felles kamp mot fattigdom. Samtidig vet vi at forpliktelser på papiret ikke er nok. Det må endringer i politikk til. Og
65 oppfølgingen skal overvåkes, gjennom systematisk rapportering i regi av FN og Verdensbanken. Det er allerede i gang, og det er unikt.

70 For nå må handling følge ord. Det er kravet fra Bono, Bob Geldolf og millioner andre. Noe viktig er på gang blant "folk flest". 28 millioner mennesker ga sin underskrift under Live8-konserten. Appellen gikk til de 8 mektigste lederne i verden, til G8.

75 Vi er 6 milliarder stemmer i verden. Og selv om kjente Live8-stjerner har stemmer som er sterkere og mer synlig enn de fleste, så er det fortsatt slik at mange teller mest. Og vi trenger flere stemmer som krever at det nå gjøres alvor av slagordene. Dessuten - hver eneste stemme teller - når det kommer til politiske beslutninger. For vi kan gjøre fattigdom til historie. Politiske ledere verden over trenger å kjenne at de utfordres av folk og av velgere. At det roper
80 en verden. - Ingen flere unnskyldninger! Ingen flere brutte løfter! Vi kan vinne kampen mot fattigdom.

Noen har opp igjennom årene hevdet at det ikke nytter. At innsats for utviklingsland ikke fører frem. At kampen mot fattigdommen er fånyttet.
85 Andre bruker argumentet om at bistanden fungerer som en sovepute - enten fordi en naivt tror at en kan bevilge seg ut av problemene - eller fordi man ser på bistand som en unnskyldning for ikke å bry seg om de virkelige reformene som kreves for å løfte verdens fattige befolkning ut av fattigdommen.

90 Til deg som mener det er feil å bruke offentlige penger på kamp mot fattigdom utenfor egne landegrenser får jeg si følgende: Ta deg tid til å høre. For jeg er overbevist om at vi i hvert fall kan være enige om at fattigdom er et problem. Så er det greit å diskutere hvordan man best løser problemet. Her vil det være ulike syn.

95 Til deg som mener bistand blir brukt som avlat, og ikke egentlig i respekt for at det kreves langt mer enn det bistandspenger kan bidra med, vil jeg si følgende: Mer penger i kampen mot fattigdom er viktig, utrolig viktig. Men du har rett. Det vil aldri bli slutt på fattigdom om vi bare skal bruke bistand. Derfor er det
100 slutt på tida da man isolerte u-landsengasjementet til et bistandsbudsjett.

Før jeg sier mer om hvordan vi kan bidra best mulig til å gjøre slutt på den ekstreme fattigdommen må vi se litt nærmere på hva fattigdom egentlig er. Det kan være greit å bli enige om hva vi skal bekjempe, før vi virkelig setter i gang!

I FN bruker man tallet 1 amerikansk dollar for å skille ut de som lever i absolutt - eller ekstrem - fattigdom. Å leve på mindre enn 1 dollar om dagen. Hva vil det si?

110

(Video - å leve på 1 dollar om dagen. Hentet fra UD's "skolepakke" - Kamp mot fattigdom)

115

Det handler selvsagt ikke om å måtte vente to dager for å få seg en cola. Men to hele dagers pengebruk - til å dekke alle behov. Faktum er at man kan ikke leve et menneskeverdig liv for så lite. Og derfor kalles det absolutt fattigdom. Har en ikke mer enn én dollar om dagen, da er man helt uten muligheter til å velge seg noe annet. Da er man helt uten mulighet til f. eks. å spise, drikke og bo skikkelig.

120

125

Selv om det også har vært diskusjon om denne målestokken, er det dette det handler om. FN's Utviklingsprogram (UNDP) har sagt at fattigdom innebærer mangel på grunnleggende valgmuligheter i livet. Utvikling innebærer - på den annen side - å utvide enkeltmenneskers valgmuligheter. Fattige mennesker står ofte uten valg - og får ikke selv sine mest grunnleggende rettigheter ivaretatt i sine liv.

130

Ta en fattig og utmagret kvinne som venter barn. Også barnet hun føder vil være fattig og utmagret. Ofte føder fattige mødre også mange flere barn enn rikere kvinner. Og når barna fødes arver de fattigdommen. De starter livet i et miljø hvor det meste mangler. F. eks. noe så grunnleggende som tilgang på rent drikkevann. Hva skal mor da gjøre når barnet ikke kan amme lengre? Da finnes det ingen vei utenom det skitne, forurensede vannet. Ikke noe valg.

135

Med dårlig vann følger sykdom. Ja, mangel på rent drikkevann er en av hovedårsakene til høy dødelighet blant fattige barn. Sammen med andre trusler og sykdommer skapt av fattigdom bidrar dette til at nærmere 30 000 barn dør hver dag. Det blir ett barn hvert 3. sekund.

140

(Tre sekunder går og så knips - så tre sekunder til - nytt knips). Og et barn til. Helt meningsløst.

Døde - ofte fordi det der og da ikke fantes noe annet valg, eller på grunn av maktesløsheten overfor malaria, hiv og aids og andre dødbringende sykdommer.

Fattigdom dreper 11 millioner barn hvert år. Det er bare helt meningsløst.

Mitt budskap er likevel at det finnes en annen mulighet. Og muligheten er større enn noen sinne for å stoppe den onde sirkelen for fattige familier. Det er dette FNs tusenårsmål handler om. Fattigdommen kan brytes. Fattigdommen kan gjøres til historie. Og veien dit går gjennom å sørge for at menneskerettighetene blir virkelig for de over 1 milliarder menneskene som fremdeles lever i ekstrem fattigdom.

Derfor er kamp mot fattigdom en kamp for menneskerettigheter. Det dreier seg ikke bare om rettigheter slik vi ofte tenker på det, men om grunnleggende rettigheter for livet. Det betyr rett til mat for over 800 millioner mennesker - som lever med sult hver dag. Det betyr rett til utdanning for 100 millioner barn - som ikke får gå på skole. Det betyr rett til grunnleggende helsetjenester for 530 000 kvinner som årlig dør under fødsel. Å gjøre menneskerettighetene virkelige betyr ikke at vi skal vedta dem enda en gang. Nei, det betyr å sørge for at de realiseres for hver enkelt. For alle har samme menneskeverd, alle har samme rettigheter.

Lykkes vi, gir det fattige mennesker muligheter til å velge et annet liv. Med tilgang til sikkert og rent drikkevann får moren jeg snakket om et valg. Hun kan trygt gi barnet sitt vann å drikke. Slik brytes en sirkel av fattigdom. Slik gis det mulighet til å ta ansvar for eget liv. Ansvar for egen utvikling. Den rettighetsbaserte utviklingspolitikken handler om å sikre menneskerettighetene for de mange, og ikke bare de få. Bare slik kan vi gjøre slutt på fattigdommen for hver enkelt.

Selv om vår verden kan virke kaotisk og uten styring finnes det faktisk et forsøk på orden, en internasjonal rett, som forsøker å sikre at menneskerettighetene ivaretas. Oppgavedelingen er ganske klar. Etter menneskerettighetskonvensjonene er det staten du bor i som har ansvaret for at dine rettigheter blir ivaretatt. Dette gjelder også for utviklingsland, enten det dreier seg om sivile og politiske rettigheter, eller økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, barns rettigheter eller kvinners rettigheter. Utviklingslandene har selv hovedansvaret. De skal sørge at retten til utdanning, grunnleggende helsetjenester, skikkelig ernæring blir ivaretatt for alle. For menneskerettighetene gjelder for absolutt alle, ikke bare utvalgte grupper. I de fattigste landene må det bety at fokuset må være på hele befolkningen. Et hvert land må derfor settes i førersetet for

185 styringen av sin utvikling.

Derfor er velfungerende stater, kapasitet hos nasjonale myndigheter og evne til god forvaltning - godt styresett - helt grunnleggende. Det offentlige har hovedansvaret. Godt styresett og bærekraftig samfunnsutvikling handler
190 selvsagt ikke bare om å bygge stat. Hele samfunnet, fra offentlige myndigheter til privat næringsliv og det sivile samfunnet må utvikles. Men viktigheten av bygging av nasjonale myndigheter og offentlige tjenester kan ikke undervurderes, fattige staters kapasitet til selv å kunne forvalte egne ressurser og styre egen utvikling. Bare slik kan millioner av fattige mennesker løftes ut av
195 fattigdom og få mulighet til et bedre liv. Nettopp derfor blir det så meningsløst når noen - forsøker å kutte ut - eller ned - på bistand for stat-til-stat samarbeid.

I artikkel 28 fra erklæringen om de universelle menneskerettigheter heter det at en hver har rett til en sosial og internasjonal orden som gjør at ens rettigheter og
200 friheter kan bli fullt ut realisert.

Artikkelen fra menneskerettighetserklæringen minner oss om at fattige land vanskelig kan aksle sitt ansvar om ikke også vi andre - det internasjonale samfunn -- bidrar til å gjøre dette mulig. En internasjonal orden som ikke bidrar
205 til økt fattigdom og som heller ikke bidrar til å opprettholde den, men virkelig bekjempe den - det har med internasjonale strukturer å gjøre. Det har med ressurser å gjøre. Og derfor har dette noe med oss å gjøre. Vi har ansvar for å bidra til en sosial og internasjonal orden som bekjemper fattigdom, en orden som ikke undergraver landenes egne bestrebelser for utvikling.

210

For vi har et valg. Vi kan engasjere oss. Vi kan bidra til mer rettferdighet og dele med de som trenger det mest. Vi er avhengige av hverandre, på tvers av landegrenser og kontinenter. Global politikk spiller en vel så stor rolle for kampen mot fattigdom som eventuelt politikken i det enkelte land. Derfor
215 ligger et stort ansvar på dem som har størst innflytelse på den internasjonale orden, de rikeste og mektigste landene.

Her kommer G7, - eller nå G8 inn, forumet for de 7 viktigste industrilandene + Russland. Selv om G8 ikke er et formelt beslutningsfora, legger de føringer for
220 beslutninger i de viktigste globale institusjonene. De har muligheten til å endre betingelsene. Det kan vi like eller ikke like. Uansett hvilken holdning vi måtte ha blir det avgjørende å påvirke G8 og andre rike land. Vi må påvirke politikken, og

vi må påvirke oppfølgingen. Altfor ofte har vi sett G8 være for vage i politikken
225 og for veike i oppfølgingen. Men G8 har alltid levert mest når det har vært et
sterkt folkelig engasjement. Det skjedde ved tusenårsskiftet - med gjeldsslette-
initiativet og mobilisering av Jubilee 2000-kampanjen. Og det har skjedd i
sommer rundt Live8-kampanjen. Men nå skal løftene følges opp. Og da er det
folkelige engasjementet desto viktigere.

230

Det må en virkelig global dugnad til skal vi kunne nå tusenårsmålene og gjøre
fattigdom til historie. Alle må bidra, både fattige og rike land. Og alle trengs.
Norges bidrag til denne globale dugnaden har regjeringen presentert i
"utviklingsmeldingen".

235

Her varsles en rekke konkrete skritt for å få alle gode krefter til å trekke i lag -
mot fattigdommen og for tusenårsmålene. Vi trenger en global reformagenda,
med innsats langs fire fronter samtidig:

240

For det første trenger vi reformer i de internasjonale rammebetingelsene.
Utviklingslandene skal ikke oppleve at vi sparker bena under deres egne
utviklingsbestrebelser. Det skjer i dag ved det internasjonale handelssystemet,
for noen på gjeldsområdet og ved annen politikk og internasjonalt regelverk.
Det er mye som må gjøres med den internasjonale orden! Her må vi være villig
245 til å se alle politikkområdene i sammenheng, og også i Norge ta tak i forhold
som kan hindre at de lykkes i arbeidet for å redusere fattigdom.

Skal utviklingslandene greie å redusere fattigdommen, må de få økt egne
inntekter. Den beste måten å gjøre det på, er ved handel.

250

Ugandas president Museveni er ikke til å misforstå når han sier:

"Enten kan Afrika få reell markedsadgang til de rike landenes markeder for sine
produkter, spesielt landbruksprodukter, der Afrika har et komparativt fortrinn,
255 eller så kan de rike landene erkjenne at de foretrekker å videreføre Afrikas
avhengighet av de rike landenes veldedighet."

Også tallenes tale er klar: Den britiske utviklingsorganisasjonen OXFAM har
beregnet at én ny prosents økning i Afrikas andel av verdens eksport vil gi en
260 gevinst på rundt fem ganger det beløp som gis i bistand og gjeldslette til
regionen. Derfor er markedsadgang for fattige land svært viktig. Vi har gitt null

265 toll og null kvoter til det norske markedet for alle de fattigste landene. Men mer
gjenstår, både globalt og for Norges del. Derfor er WTO-forhandlingene viktige
for utviklingslandene. Og her må vi få ordninger som tilgodeser de fattigste
landene bedre.

270 Men handel og markedsadgang er ikke nok. Mange utviklingsland opplever også
en hengemyr av gjeldsproblemer. De er ikke i stand til å levere på helse og
utdanning for egen befolkning fordi pengene går til å betjene gjeld. Dette gjør vi
noe med. Gjennom 2 gjeldsplaner (i 1998 og i 2004) - og mange initiativ
internasjonalt - har vi tatt tak i utviklingslandenes gjeldsproblemer, og fulgt opp
på hjemmebane. Både for de mest gjeldstyngede landene og lfor and som
kommer ut av konflikt. Nå er utfordringen å følge opp G8-møtets opplegg for
275 sletting av multilateral gjeld.

G8 besluttet nemlig å gå inn for 100 prosent ettergivelse av multilateral gjeld,
det vil si av de fattigste og mest gjeldstyngede landenes gjeld til Det
internasjonale pengefondet (IMF), Verdensbanken og Den afrikanske
280 utviklingsbanken. I et historisk perspektiv er dette svært viktig. Ettergivelse av
multilateral gjeld har nemlig vært nærmest et ikke-tema. Nå har altså G8 landene
gått inn for ettergivelse, også av gjeld til IMF - i tidligere tider var dette nærmest
for en hellig ku å regne.

285 Fra norsk side støtter vi G8-forslaget fullt ut. Det viktigste nå er å sikre at løftene
følges opp med nye ressurser. G8 landene og giverlandene må komme opp med
nødvendig tilleggsmidler for å finansiere gjeldsletten og kompensere det de
multilaterale bankene nå ettergir. Gjeldsletten må komme i tillegg til allerede
inngåtte forpliktelser. De sier de skal det, men vil de gjøre det? Hvis ikke havner
290 regningen fort igjen hos de fattige.

Det er også utfordringer på IMF-siden der tilstrekkelige midler må mobiliseres
fra institusjonen selv. En av de norske oppgavene vil være å bidra til at dette
skjer.

295 For det andre trenger vi reform av bistanden. Vi trenger mer og bedre bistand.
For bistand er mer enn prosentsatser. Vi skal rette mer av innsatsen mot de
fattigste landene. Vi skal fokusere mer, geografisk og tematisk, og vi skal
samarbeide bedre med andre givere. I mai i år ble nærmere 60 land - i tillegg til
300 FN-systemet og internasjonale finansinstitusjoner - enige om den såkalte

Pariserklæringen. Den trekker opp nye kjøreregler for hvordan vi skal bli mer effektive, jobbe mer i fellesskap og få til bedre resultater i utviklingssamarbeidet.

305

Den enigheten man nå har oppnådd vil føre til bedre bistand. Vektleggingen av nasjonalt eierskap og tilpasning til samarbeidslandets prioriteringer vil bedre bærekraften. Heller ikke her skal vi undergrave de fattige landenes egeninnsats. Vi skal bygge opp under den. Vi vil være i stand til å få mer rettferdighet, mer
310 fattigdomsbekjempelse ut av hver krone. Pariserklæringen vil bidra til reform i utviklingsarbeidet - den må følges opp i praksis.

Men mer bistand er nødvendig. Hvis alle land bare hadde oppfylt FN-målet om 0,7 % av sine inntekter - altså BNI - til bistand, ville vi hatt nok ressurser til å nå
315 tusenårsmålene. G7-landene lovet 50 mrd. USD årlig, eller bortimot en fordobling av global bistand innen 2010, og tilsvarende en fordobling av bistanden til Afrika i samme tidsrom. Afrika skal tilgodesees med 25 mrd. USD mer pr. år. Mange land og EU samlet har nå forpliktet seg på opptrappingsplaner for å nå 0,7 av BNI. Det er bra! Vi ønsker flest mulig med i
320 den såkalte G 0,7 - gruppen. For Norge er målet at bistanden skal være på én prosent av BNI, og være på minst dette nivået ut neste Stortingsperiode. Dette har vi også fått tilslutning til i Stortinget. For første gang i historien har vi fått så mange partier med på en slik bistandsforpliktelse.

325 Jeg har tidligere forklart at det er staten som har ansvaret for at dine rettigheter blir ivaretatt. Derfor er velfungerende stater, kapasitet hos nasjonale myndigheter og evne til god forvaltning - godt styresett - helt grunnleggende. Derfor må det bygges systemer, myndighet og kapasiteter som varer dersom man skal forebygge sårbarhet. Og sårbarhet er hva som best beskriver fattige
330 land, ekstrem sårbarhet.

Den første finansministeren for Afghanistan etter frigjøringen fra Taliban, Ashraf Ghani - nå rektor ved Universitetet i Kabul - peker på at bare der hvor det finnes effektive statsmyndigheter kan fattigdom og trusler mot fred
335 håndteres på en bærekraftig måte. Bare fungerende stater kan beskytte sitt territorium fra å bli et slags paradis for terror og kriminalitet.

Og erfaringene i Afghanistan er dyrekjøpte. Det samme kan fortelles fra det krigsherjede Sudan eller nå, slik vi ser det i Niger. Alle er de stater som på

forskjellige måter er utrolig sårbare, for naturfenomener som gresshoppesvermer og tørke eller menneskeskapte katastrofer som krig, interne konflikter, korrupsjon, hiv og aids osv. Disse landene er ekstremt sårbare fordi myndigheter, systemer og kapasiteter, som ellers ville gjort landene mer motstandsdyktige, helt eller delvis mangler. Forebygging av slikt krever derfor at vi er villige til å bygge solide strukturer. Og dette tar tid. Derfor nytter det ikke med bare nødhjelp. Fredsbygging og fattigdomsbekjempelse krever tålmodighet og "stayerevne".

Innledningsvis nevnte jeg to motargumenter vi ofte møter i debatten om bistands- og utviklingspolitikken. Det ene var dette med hvorfor vi skulle bruke statlige midler og hvorfor vi skulle gi til stater, gjennom såkalt stat-til-stat-samarbeid. Erfaringene fra mange land burde underbygge hvorfor Norge har en viktig rolle å spille, med statlig bistand og med støtte til statsbygging - ikke bare til nødhjelp og frivillige organisasjoner. Selv om dette også er viktig.

Så til det andre argumentet, de som mente at bistand var helt utilstrekkelig. At det bare ble for avlat å regne. Og her er jeg enig - et godt stykke på vei. Derfor har jeg nå presentert to av de første frontene i den globale reformagendaen for utvikling. Den første trakk nettopp fram behovet for å gjøre noe med globale forhold som mer rettferdig handel, sletting av gjeld og annen global politikk, og den andre fronten har tatt for seg reformen for mer og bedre bistand.

Likevel, selv om rike land gjør sitt ved å gjøre det som skal til langs begge disse frontene, kommer vi ikke utenom at politiske ledere i de fattige landene også selv bærer et stort ansvar. De må gjøre mer. Dette har de også forpliktet seg til gjennom det globale partnerskapet for å nå tusenårsmålene.

Derfor handler den tredje fronten om at utviklingslandene må rydde i eget hus. Vi må se reform av styresettet i mange utviklingsland. Utviklingsmeldingen legger mer vekt på dette enn tidligere. De må forbedre sitt styresett, drive en politikk som fordeler bedre, reduserer fattigdom og bekjemper korrupsjon. Ellers oppnår vi lite med bistanden. Det globale partnerskapet, den globale dugnaden krever noe av oss alle, både rike og fattige land. Begge må vi levere, om vi skal løfte mer enn 1 mrd. mennesker ut av fattigdom.

Men godt styresett og bærekraftig samfunnsutvikling handler selvsagt ikke bare om å bygge stat. Hele samfunnet, fra de offentlige myndigheter til privat

380 næringsliv og det sivile samfunnet må utvikles og være med på laget.

Derfor har vi for det fjerde en agenda for mobilisering av privat sektor og frivillige krefter. Kampen mot fattigdom kan ikke vinnes av det offentlige alene. Vi trenger bred deltakelse, fra bedrifter, organisasjoner, forskningsmiljøer og
385 enkeltpersoner. Her har vi mye å bidra med fra norsk side. Ingen giverland gir så mye av sin offentlige bistand gjennom frivillige organisasjoner som Norge. Norske organisasjoner og andre frivillige gjør en enorm innsats og nyter stor tillit hjemme og ute.

390 Disse fire frontene utgjør en global reformagenda. Og reformer i politikk krever reformer i gjennomføring. For samtidig som Norge skal gi mer bistand skal vi også gjøre det mer effektivt, mer målrettet - bedre. Derfor har vi flyttet mer av de daglige beslutningene ut, dit hvor vi kan være nærmest dem som er berørt. Der hvor fattigdommen skal bekjempes. Derfor har vi gitt Norad et nytt
395 mandat og en ny struktur. Derfor har vi lagt om måten vi arbeider på. Vi har rett og slett reformert hele bistandsforvaltningen. Denne reformen savner sidestykke i norsk bistandshistorie.

Vi vet hvordan vi skal manøvrere. Vi vet hva som skal til. Medspillerne er mange
400 og mektigere enn noen sinne. Også røster som tidligere kanskje ikke først og fremst ble forbundet med fattigdomsbekjempelse, uttaler seg nå klart og konsekvent om nødvendigheten av å fokusere på kampen mot fattigdom.

La oss for eksempel ta følgende sitat:

405 "This growing divide between wealth and poverty, between opportunity and misery, is both a challenge to our compassion and a source of instability. We must include every African, every Asian, every Latin American, every Muslim, in an expanding circle of development."

410 Hvem sier dette, mon tro? Vi har ikke tid til noen gjettekonkurranse så jeg skal avsløre det med en gang. Det er faktisk George W. Bush. Vel har den amerikanske presidenten gode taleskrivere, men dette er nok ikke bare prat - selv om vi kan ha en noe annen oppfatning av hva som skal til for å vinne kampen
415 mot fattigdom. Verden har forandret seg, og mye av det vi driver med på utviklingssiden sees nå som helt sentralt for å oppnå fred og stabilitet i verden. Sikkerhet, handel og utvikling er knyttet tettere sammen enn noensinne.

420 G8-toppmøtene er det fremste eksempel på det. Mens de rike og mektige i verden for få år siden bare snakket om vekst-prognoser i verdensøkonomien, valutasvingninger og oljepris, er hovedfokus nå utvikling og fattigdom. Omlag tre-fjerdedeler av sakene som blir drøftet på disse møtene de senere årene har med forhold knyttet til fattige land å gjøre. Også før det siste møtet nå i sommer
425 har vi sett det. G8 har handlet om hiv-vaksine; om å utrydde polio; om matvaresikkerhet og landsbyutvikling; om konflikt, hungersnød og fattigdom. Det er hevet over tvil: Globale fattigdomsrelaterte spørsmål står trygt plassert i sentrum av internasjonal utenrikspolitikk, finanspolitikk og sikkerhetspolitikk. Men så gjelder det da - og gå fra ord til handling.

430

Kjære alle sammen,

Hvordan ligger vi egentlig an?

435 Vi vet en god del om det. Over førti forskjellige indikatorer sjekkes mot tusenårsmålene med jevne mellomrom. Oppfølgingen overvåkes. Kofi Annan har påpekt at utsiktene er variable. Det gledelige er at vi vil nå målet om halvering av ekstrem fattigdom, globalt sett. Det er ført og fremst på grunn av utviklingen i Asia, og særlig Kina og India. Mer enn 200 millioner mennesker er
440 siden 1990 løftet ut av fattigdom i regionen. Fortsatt lever 700 millioner mennesker på under en dollar per dag i nettopp Asia - nesten to tredjedeler av verdens fattigste.

Det som er verre er de store regionale variasjonene, og det største gapet finner vi
445 i Afrika sør for Sahara. Med enkelte unntak viser utviklingen i regionen en negativ trend, med en økning i mennesker som lever i ekstrem fattigdom, og faktisk også sult. For Latin-Amerika, land med overgangsøkonomier og land i Midtøsten og i Nord-Afrika er utviklingen blandet. I hovedsak ser vi en svak positiv trend, men ikke nok til at tusenårsmålene kan oppnås uten omfattende
450 omlegginger og tiltak. Vi vil altså nå flere av tusenårsmålene globalt, men det er store regionale variasjoner, - og Afrika henger lengst etter. Derfor trengs det mobilisering. Derfor trengs det handling.

Et nytt viktig møtepunkt er det nært forestående FN-toppmøtet 14. til 16.
455 september i år. Toppmøtet er bl.a. ledd i oppfølgingen av Tusenårsforsamlingen i år 2000. Det skal gjøres opp status for hvor en står - 5 år etter, og 10 år før

2015. Statsledere fra alle verdens hjørner vil komme til New York. Agendaen for FN-toppmøtet kort oppsummert er tredelt:

460

- Ny konsensus om felles sikkerhet - Handlingsplan for å nå tusenårsmålene - Reform av FN for et nytt århundre

465

Toppmøtet utgjør en milepæl ved at verdens ledere for første gang eksplisitt vil anerkjenne den nære sammenhengen mellom sikkerhet, menneskerettigheter og utvikling. Dette er også første anledning til å utfordre verdens statsledere til å sikre at løftene om gjeldslette og økt bistand virkelig blir oppfylt. For rapporten fra det såkalte Tusenårsprosjektet - som ligger til grunn for drøftelsene viser at det er mulig å nå tusenårsmålene. Verden har i dag de nødvendige ressurser. Det står på politiske vilje i fattige og i de rike landene.

470

Toppmøtet bør derfor gi sin tilslutning til en form for etterprøving eller overvåking av de enkelte landenes oppfølging. Dette er helt nødvendig. De rike landene må nå levere. Vi vil også være på offensiven i forhold til utviklingslandene selv og eget styresett. De må også levere på sine forpliktelser. Først da - hvis begge leverer, sammen - kan vi lykkes.

475

Jeg har tidligere sitert USAs president. Her skal dere få høre en annen "president".

480

(Video - "Only With Your Voice" George Michael kommer med sin appell. Hentet fra FNs Millennium Development Goal Campaign)

485

Kjære venner, jeg har kanskje snakket nok om systemer og struktur. Det er møter med dem som lever med fattigdommen som gjør sterkest inntrykk på meg. Flere har brent seg fast i minnet mitt.

490

Under et besøk til Malawi var jeg på et distriktssykehus utenfor hovedstaden Lilongwe. Relativt sett et mønsterbruk av et sykehus. Det var drevet av ildsjeler, som hver dag ble stilt overfor problemer vi knapt kan fatte: Mangel på medisiner, stab som selv var syke av aids, ikke engang tilfredsstillende transport for å frakte de døde fra sykehuset til sine gravsteder.

495

På kvinneavdelingen lå en middelaldrende pasient med oppsvulmet mage og opphovnede bein. Hun var glad for å kunne være på sykehuset fordi hun i alle

fall fikk næringsrik mat der. Noen behandling fantes ikke der -- de hadde verken utstyret eller medisiner som kunne hjelpe henne. Det var naken redsel i blikket hennes.

500

En times kjøretur unna besøkte vi et annet sykehus, der åtti prosent av pasientene hadde hiv/aids. På barneavdelingen lå de to og to i sengen, små og slappe, med mor eller bestemor ved siden av. En liten toåring var av de få som kunne reise seg. Han greide så vidt å strekke frem hånden. Han hadde
505 tuberkulose og de fleste andre sykdommer man kunne tenke seg, og hiv på toppen. Smilet var matt, men tillitsfullt. Han hadde ikke mye av en framtid.

Ikke mye å håpe på. Ikke mye til liv å få tildelt. Ikke mye rettferdig.

510 Dette er møter jeg bærer med meg. Dette er mennesker som utfordrer meg, som motiverer meg til handling. For midt i alle dystre tall og statistikker er det enkeltmennesker dette dreier seg om, ett og ett og ett og ett menneske. Med samme menneskeverd som det og meg. Derfor må vi bruke alle midler vi har til rådighet i kampen mot fattigdommen.

515

Mange er også blitt hjulpet. De gode eksemplene er nemlig tallrike:

- Det er fremgang i kampen mot fattigdom. I Mosambik har andelen mennesker som lever i absolutt fattigdom gått ned med 15 prosent på 5 - 6 år (1996/97 -
520 2002/2003). - Det er fremgang i kampen mot barnedødelighet. Mange land har nådd, eller er i ferd med å nå, et mål om å redusere barnedødeligheten med 2/3-deler innen 2015. Mosambik er på god vei til å nå målet. Og det til tross for hiv/aidsepidemien. Det samme er Sri Lanka, Bangladesh og Nicaragua. - Det er fremgang i arbeidet for å sikre rent vann til alle. De samme tre landene er i ferd
525 med å nå målet om en halvering av antall mennesker som ikke har tilgang på rent drikkevann. - Det er fremgang i kampen for utdanning for alle. Antall barn som får gå på skole er økt med 50 prosent på 5 år i Tanzania. I dag får over 90 prosent gå på skole. Også andre land i Afrika sør for Sahara vil nå greie det samme. I Uganda ble antall barn som får gå på skole nesten tredoblet fra 1996 til
530 2000.

Tenk, bare i løpet av min levetid har forventet levealder i utviklingslandene økt med 20 år. - Dette er det største sprang framover i menneskehetens historie. Og i løpet av de 10 årene fra 1990-2000 fikk én milliard flere mennesker tilgang til

rent vann.

Det finnes alltid nok av dem som hevder at det ikke nytter. At vi ikke klarer å skape gode resultater. Men det stemmer altså ikke. Absolutt ikke. Vi må ikke
540 tape disse eksemplene av syne. Og særlig ikke når elendighetsperspektivet ofte synes enerådende. For det nytter! Innsats for verdens fattige nytter. Fremskrittene er der, selv om det er langt igjen. Derfor er jeg optimistisk. Derfor har jeg tro på at det nytter.

545 Vi har alle forutsetninger for å lykkes. Vi er i dag omgitt av en større internasjonal vilje til å gripe fatt i fattigdomsproblemene, og en større forståelse for at det haster. Det haster, - ikke for oss velkledde og velfødde her i denne salen. Nei, det haster for dem som har en hverdag fylt av kampen for å overleve, dem vi oftest bare møter i korte glimt på feltbesøk, eller gjennom
550 fjernsynsskjermen, de fattigste og svakeste i verden.

En mann fra Ghana sa det slik:

"La oss ta den lille gutten fra i dag morges. Han døde av meslinger. Vi vet alle at
555 han kunne blitt kurert om han var kommet til et sykehus. Men foreldrene hans hadde ingen penger, så gutten døde en langsom og smertefull død. Ikke av meslinger egentlig - men av fattigdom."

Det er han og hans brødre og søstere vi skylder en fornyet og forsterket innsats i
560 den viktigste kampen vår generasjon står overfor - kampen mot fattigdommen.

Det er derfor jeg står her i dag - for å fortelle dere dette:

Vi har kunnskapen. Vi har ressursene.
565

Derfor finnes det ingen unnskylding.

Vi skal vinne kampen mot fattigdom!

570
Kilde
www.regjeringen.no

Emner
Bistand, Fattigdom, Foredrag, Gjeld, U-land, Utvikling

575 **URI**
<https://www.virksommeord.no/tale/gjor-fattigdom-til-historie>

580

585

590

595

600

605

610